

ADDENDA KONINKLIJKE GOEDEWAAGEN - FIRMA BERGMANS

door Jacques Bergmans/Jos Engelen

Bij het doornemen van de Geschiedenis van Goedewaagen (1) waren wij vooral benieuwd naar de ons bekende, maar nog niet gepubliceerde samenwerkingsverbanden tussen Goedewaagen en Bergmans, zowel op het gebied van de halffabrikaten van de kleipijp als wel aangaande de bruyère-fabricage. De vermelding daarvan op pag. 125 en 151, naast noot 28 op pag. 208 waren echter ondanks aanwezig bronmateriaal zo teleurstellend en summier, dat dit artikel als logische aanvulling zal dienen.

1 Vooroorlogse periode 1910-1940:

De samenwerking tussen Bergmans en de andere Goudse fabrikanten Van der Want/van Rijst en Van Duyn tussen 1916 en 1921 hebben wij reeds uitgebreid gememoreerd (2). Ook met de firma Goedewaagen bestonden er sterke zakelijke contacten:

- A Beide fabrikanten leverden aan elkaar zendingen van goed lopende kleipijpen uit hun eigen catalogus ten behoeve van vraag/afzet in de verschillende regio's. Als voorbeeld voegen wij op de volgende blz. een folder van Goedewaagen uit 1919 toe waaruit Bergmans bestellingen deed, getuige de Goedewaagen-pijpen in zijn Monsterkoffer (3).
- B Bergmans leverde aan Goedewagen insteekroertjes en andere accessoires ter completering van Goedewaagen-manchet- en insteekkleipijpen. Ter illustratie voegen wij enkele voorbeelden toe van leveranciers dienaangaande aan Bergmans.

Ruhla	Duitsland	Ziegler Gebr.	Körken
Spangenberg	Duitsland	Deutsche Korkschröte werke	Körken
Ruhla	Duitsland	Deussing Donat	Beschläge
		Thiel George	Beschläge
		Lux C.A.	Beschläge
		Hesp Caspar	Beschläge
		Kaufman Arno	Beschläge
Tambach	Duitsland	Hopf Adolf	Beschläge/Spitze
		Metz und Kuntzsch	Beschläge/Spitze

- C Toen de firma Bergmans haar kleipijpenproductie in 1923 praktisch beëindigde werd vanaf 1933 volledig het accent gelegd op de fabricage van bruyère-pijpen, waarbij Goedewaagen ook toen reeds voornamelijk als grossier van Bergmans optrad. Daarnaast assembleerde Bergmans tal van halffabrikaten en samen met Goedewaagen werd voor

invoer gezorgd van de verschillende onderdelen, vooral pijpenmondstukken maar ook ringen, tappen en dekseltjes.

Vooral tussen 1934 en 1938 is er intensief contact geweest tussen Goedewaagen, v.d. Want (Zenith), v.d. Want & Barras (Hollandia) en Bergmans in hun gezamenlijk streven de invoerrechten op deze halffabrikaten omlaag te brengen en de buitenlandse pijpen extra te belasten, gezien de financiële toestand in al deze genoemde bedrijven.

Zij hebben vernomen, dat in het voor-ontwerp tot technische wijziging der Tariefwet de inhoud van de post "pijpen en rookersartikelen" vrijwel ongewijzigd uit de geldende wet is overgenomen.

Zij mogen beleefd opmerken, dat de oude post bij voortdurende aanleiding heeft gegeven tot benadeeling hunner industrie.

Zij nemen daarom de vrijheid U te verzoeken, alsnog een wijziging in de betreffende tariefpost te willen aanbrengen, ten einde verzoekers in staat te stellen, de voor hunne industrieën benodigde pijpemondstukken als halffabrikaat te kunnen doen invoeren, en het hen aldus mogelijk te maken, de concurrentie met het buitenlandsch product te kunnen volhouden.

De wijziging zou moeten inhouden lichting van de volgende goederen uit de genoemde tariefpost en belasting dezer goederen als halffabrikaat, met 3 of 6 %:

1. hardgummi pijperoeren en mondstukken in onafgewerkten ruwen staat, nog voorzien van doorlopende vormnaad.
2. Hoorn- en kunstharspijperoeren en mondstukken in onafgewerkten staat zonder doorgaand luchtkanaal.
3. rieten mondstukken zonder aangeslepen punt.

Voorts waren de onafgewerkte houten pijpekoppen te omschrijven als: "ruwhouten pijpekoppen met geheel massief steelstuk."

Mede omdat - vooral in goedkoope soorten - foutieve waarde-aangifte niet uitgesloten is verzoeken ondergeteekenden U beleefd, voor het artikel "pijpen van hout, kunsthars of bakeliet" wel een minimum invoerrecht van Fl. 4.80 per gros te willen opnemen, zowel voor pijpen als voor afgewerkte losse koppen.

Ook de firma Peters en Gans uit Aalten sloot zich in 1935 bij dit initiatief aan. Dit resulteerde in gezamenlijke acties via de Kamer van Koophandel bij de Ministeries van Financiën en Handel/Nijverheid en Scheepvaart, waarbij Bergmans en Goedewaagen het meeste als woordvoerder in woord en geschrift optraden.

Bergmans wordt op 29/4-1935 zelfs door de Minister in audiëntie ontvangen om hun verzoek mondeling toe te lichten! Al hun inspanningen zijn echter

tevergeefs en worden in 1936 afgewezen. Tot 1938 blijft Jacques Bergmans het Ministerie bestoken met eenzelfde verzoeken, welke echter geen resultaat zullen hebben.

2 Naoorlogse periode 1945-1970

Toen Jacques Bergmans na 1945, immers gedurende de gehele oorlog is hij gesloten geweest, zijn bedrijf weer opstartte werd de samenwerking met Goedewaagen nog intensiever dan voor de oorlog. Eenmaal per maand, meestal op de vrijdag bezocht Bergmans Goedewaagen in Gouda en het zakelijke bezoek werd stevast besloten in de privésfeer door de avondmaaltijd met de familie te gebruiken en de dag op een informele wijze af te sluiten! Ter illustratie van die hechte samenwerking lichten wij uit het Bergmans-archief enkele markante voorbeelden uit 1952-1958:

- Insteekroertjes voor stenen pijpen werden door Goedewaagen per gros ongepoleerd ingekocht bij de firma Jeantet in St. Claude, bij Bergmans gepoleerd op hoogglans en op maat gemaakt op de aangegeven maatbuisjes.
- Voor de Harempijpen no 973 en Hookahpijp no 972 uit de Goedewaagen-catalogus van 1958 werden door Bergmans de hieraan gebruikte slangen aangemaakt. Op de aangegeven maat werden deze afgesneden van rollen van 50 meter en aan de ene kant werd er een aluminium tap van 5 1/2 mm gemonteerd en een rondelle, en aan de andere kant een paramondstuk en eveneens een opgelijmd  rondelle. Rondellen en mondstukken waren op hoogglans gepoleerd.
- Ook de koppen van de pijpen van de Colory Pipe Set uit de catalogus 1958 werden door Bergmans voorzien van Kurken en Boorden, uitgeboord voor paramondstukken op 7 mm tappen en voorzien van Tombak-ringen.
- Volledige series bruyère-pijpen werden er voor Goedewaagen gemaakt (zie eveneens de catalogus 1958!), zowel in A-B-C Model in de kwaliteitsuitvoeringen *geregeld goed* als in *uitschot*.

Goedewaagen serie	Aantal modellen	Kwaliteit		Verpakking in
"Populair"	6	Geregeld goed	al/paratap	
"Populair"	12	Geregeld goed		
"Select"	12	Geregeld goed		
"First Class"	6	Topkwaliteit		luxe doos
"Exclusief"	6	Topkwaliteit		luxe doos
"Clean Bore"	12			luxe doos

De laatst genoemde "Clean Bore" serie werd speciaal voor export naar Amerika voor Wally Frank vervaardigd en had een ceramische buis (kleipijpensteel) als filter.

Onderstaand de gebruiksaanwijzing om deze pijp schoon te maken:

CLEAN BORE PIJP

Patent aangevraagd

Voor het schoonhouden van een Clean Bore pijp is een wollen pijpreiniger noodzakelijk.

Het mondstuk moet niet van de pijp worden afgenomen en men steekt slechts de wollen pijpreiniger er doorheen tot in de kop, waardoor het keramisch interieur niet wordt beschadigd. De reiniging is dan perfect.

In uitzonderingsgevallen kan het interieur worden vernieuwd.

GOEDEWAAGEN'S KONINKLIJKE
PIJPEN- EN AARDEWERKFABRIEKEN N.V.

Alle bruyère-pijpen voor Goedewaagen werden voorzien van serienummers/het stempel "Old Briar" met op de roertjes de "G".

Bij de Clean Bore-serie werd het patentnummer aangebracht: No 170551.

Bronnen:

- 1 Koninklijke Goedewaagen, D.H. Duco, 1999
- 2 PKN (1989), XII, 47, blz. 150 Pijpenhandel tussen "concurrerende" Pijpenfabrikanten, J. Engelen
- 3 (Monografie over) Afstammelingen van Westerwaldse Pijpenmakers in beide Limburgen en Pijpenfabriek Trumm-Bergmans te Weert, 1985
- 4 Archief J. Bergmans/J. Engelen, Weert/Sittard. / J. Engelen

OPSCHRIFT

'T sy ghy komt uit stadt ofte wel van buyten
En de ghy wil goê sigaren voor luttel duyten
Ick raet die luyden, komt en sie
Hier in de Oost-Indiese Compagnie